

Vergaderjaar 2004–2005

28 727

Verandering in de Grondwet, strekkende tot aanvulling van bepalingen inzake de verkiezing van de Tweede Kamer en de Eerste Kamer der Staten-Generaal, de provinciale staten en de gemeenteraden in verband met de tijdelijke vervanging van hun leden wegens zwangerschap, bevalling of ziekte

B

MEMORIE VAN ANTWOORD

Ontvangen 18 november 2004

Mede namens de minister-president, minister van Algemene Zaken, danken wij de commissies voor Algemene Zaken en Huis der Koningin en voor Binnenlandse Zaken en de Hoge Colleges van Staat voor het uitbrengen van het voorlopig verslag.

De vragen van de leden van de CDA-fractie hadden betrekking op de verhouding van het voorstel tot wijziging van de Grondwet tot de op handen zijnde wijziging van het kiesstelsel.

De leden van deze fractie vroegen of de wijziging van het kiesstelsel voor de regering aanleiding is geweest zich te beraden op de vraag of voor de tweede lezing nog een aanpassing van de wetswijziging had moeten plaatsvinden, respectievelijk er een gewijzigd voorstel ingediend had moeten worden. Zij brachten in herinnering dat in diverse fasen van de behandeling van het voorstel in eerste lezing uitvoerig aan de orde is geweest of een vervangingsregeling wel in overeenstemming is met het persoonlijk karakter van het ambt van volksvertegenwoordiger. Zij wezen er op dat het persoonlijk karakter van het ambt nog meer accent krijgt bij een districtenstelsel.

Een van de doelstellingen van het gemengde stelsel dat het kabinet voor ogen heeft, is dat een groter aantal kamerleden wordt gekozen op grond van op hem of haar zelf uitgebrachte stemmen. Het stelsel leidt tot een groter aantal kamerleden met een persoonlijk mandaat. In die zin kan worden gesteld dat onder het nieuwe stelsel het persoonlijk karakter van het kamerlidmaatschap nog wordt benadrukt. Dit leidt echter niet tot een andere conclusie over de wenselijkheid van de voorliggende verandering van de Grondwet. Ook onder het huidige kiesstelsel heeft het lidmaatschap immers een persoonlijk karakter en juist dat is de reden geweest dat wordt voorgesteld dat vervanging alleen tijdelijk kan zijn en uitsluitend kan plaatsvinden vanwege zwangerschap of ziekte. Nadrukkelijk is ervan afgezien ook om andere redenen tijdelijke vervanging mogelijk te maken, zoals de zorg voor kinderen of familie. In eerdere stukken is uitvoerig aan de orde gekomen waarom de mogelijkheid van tijdelijke vervanging op grond van zwangerschap en ziekte is voorgesteld ondanks het bijzondere en persoonlijke karakter van het lidmaatschap van een vertegenwoordigend orgaan. De belangrijkste motieven zijn kort gezegd het wegnemen

van een drempel voor vrouwen om gebruik te maken van hun passief kiesrecht en de bescherming van de gezondheid van kamerleden en hun ongeboren kinderen. Het is belangrijk te voorkomen dat vrouwen vanwege het ontbreken van een adequate vervangingsregeling bij zwangerschap en bevalling geen gebruik maken van het passief kiesrecht of zwangere kamerleden zich gedwongen voelen ontslag te nemen. Ook moet worden voorkomen dat volksvertegenwoordigers ten koste van hun eigen gezondheid of die van hun ongeboren kind, door blijven werken. Deze motieven gelden zowel voor kamerleden die op grond van hun plaats op de lijst als voor kamerleden die op grond van door henzelf behaalde stemmen zijn gekozen, ook onder een nieuw kiesstelsel. De regering heeft dan ook geen behoefte gevoeld aan aanpassing van het voorstel of indiening van een nieuw voorstel.

Aanpassing van het voorstel is overigens ook niet mogelijk. Uit artikel 137 van de Grondwet vloeit voort dat in tweede lezing wordt behandeld het voorstel tot verandering van de Grondwet zoals dat in eerste lezing is aanvaard door beide Kamers der Staten-Generaal. De regering heeft dus ook niet de ruimte wijzigingen aan te brengen. Ook kan de regering niet van indiening in tweede lezing afzien, evenmin kan zij een in tweede lezing ingediend voorstel intrekken.

De leden van de CDA-fractie vroegen voorts of het niet in de rede had gelegen in de overgelegde proeve van wet rekening te houden met het nieuwe stelsel. De proeve is toegezonden door het vorige kabinet omdat dit was toegezegd door het Kabinet Kok II bij de eerste lezing. Wij zijn van opvatting, zoals eerder is opgemerkt bij het algemeen overleg in de Tweede Kamer over de tweede lezing van de herziening van de Grondwet op 30 maart 2004 (Kamerstukken II 2003/04, 29 200 VII, nr. 47), dat de beoordeling van de eventuele nieuwe wetgeving niet doorslaggevend mag zijn bij de beoordeling van de grondwetswijziging. De grondwetgever dient de voorgestelde wijziging van de Grondwet als zodanig te beoordelen. Alleen al hierom heeft het huidige kabinet geen reden gezien de proeve te herzien. Overigens geeft het nieuwe kiesstelsel hiertoe ook geen aanleiding. Onder het nieuwe stelsel blijft naar het zich laat aanzien de regeling voor aanvang en einde van het lidmaatschap van kamerleden gelijk. Vanzelfsprekend moet na wijziging van de Grondwet het geheel van voorschriften rond de tijdelijke vervanging door de wetgever op zijn merites worden bezien, maar dat zou ook zonder wijziging van het kiesstelsel het geval zijn geweest. De proeve dient er uitsluitend toe inzicht te geven in de manier waarop de tijdelijke vervanging door de wetgever kan worden geregeld.

De Minister voor Bestuurlijke Vernieuwing en Koninkrijksrelaties,
Th. C. de Graaf

De Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties,
J. W. Remkes